

До 175-річчя
Національного
педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова

МАЖОРОВИЙ ЧАСОПИС

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 16

ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ ВЧИТЕЛЯ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ
І ПРАКТИКИ

ВИПУСК 16 (26)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
НПУ імені М.П.Драгоманова

Серія 16

ТВОРЧА ОСОБИСТІТЬ
УЧИТЕЛЯ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Випуск 16 (26)

Спеціальний випуск

*Літературно-мистецька освіта:
традиції, новації, перспективи*

КИЇВ – 2012

УДК 371. 12: 378.951.4
ББК 74.2: 74.5
Н 28

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 8822 від 01.06.2004 р.
Затверджено Президією ВАК України як фахове видання з педагогічних наук
Постанова № 1 – 05/3 від 14.04.2010.

Редакційна рада:

В.П.Андрущенко	доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кор. НАН України, ректор НПУ імені М.П.Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>)
А.Т.Авдієвський	Почесний доктор, професор, академік НАПН України
В.П.Бех	доктор філософських наук, професор;
В.І.Бондар	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Г.І.Волинка	доктор філософських наук, професор, академік УАПН (<i>заступник голови Редакційної ради</i>)
В.Б.Євтух	доктор історичних наук, професор, академік НАПН України
П.В.Дмитренко	кандидат педагогічних наук, професор
І.І.Дробот	доктор історичних наук, професор
М.І.Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Л.І.Мацько	доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України
О.С.Падалка	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
В.М.Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
М.І.Шкіль	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України
М.І.Шут	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України

Редакційна колегія:

Гузій Н.В. – доктор педагогічних наук, професор (відповідальний редактор);
Дем'яненко Н.М. – доктор педагогічних наук, професор;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор;
Падалка Г.М. – доктор педагогічних наук, професор;
Серєда Наталя Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар);
Шевнюк О.Л. – доктор педагогічних наук, професор.

Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць /Ред.кол.: Н.В.Гузій (відп. ред.). – Вип.16 (26). – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2012. – Спец. вип. – Літературно-мистецька освіта: традиції, новації, перспективи. – 180 с.

Присвячено вивченню теоретико-методологічних засад та методичного інструментарію професійної творчості педагога-професіонала в організації літературної та мистецької освіти.

Для викладачів та студентів педагогічних й мистецьких навчальних закладів, науковців та практичних працівників.

*Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М.П.Драгоманова
(протокол № 3 від 11 листопада 2011 р.)*

Зміст

Андрейко О.І. Формування творчої виконавської особистості скрипаля в контексті педагогічних інновацій	3
Бадіца М.В. Формування творчих умінь образотворчого характеру у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів	6
Базиль Л. О. Сучасний професійний профіль учителя рідної мови і літератури крізь призму зарубіжного досвіду	10
Беземчук Л.В. Підготовка майбутнього вчителя музики до конструювання змісту мистецької освіти.....	16
Бондар Л.А. Історико-дидактичний аналіз становлення проблеми самостійності в навчальній діяльності	21
Бурлака Ю.С. Використання засобів молодіжної музичної субкультури у формуванні творчої особистості майбутнього викладача ВНЗ	26
Варнавська Л.І. Аналіз трактування поняття "комп'ютерне навчання" у науковій літературі та його значення в підготовці майбутніх учителів музики	30
Василенко Л.М. Аксиологізм концепту задоволення в емоційно-чуттєвій структурі особистості сучасного студента.....	33
Васильєва О.В. Формування морально-естетичної культури учнівської молоді засобами хорового мистецтва на Слобожанщині: традиції та сучасність.....	38
Вовєвідко Л.М. Проблема розкриття культурологічного діалогу новацій та традицій	42
Гладишев В.В. Основи системного підходу до підготовки вчителя-словесника у спадщині В.П. Острогорського... ..	44
Гура В.В. Особливості розвитку мотивації у студентів педагогічних училищ та коледжів засобами українського фольклору.....	48
Данилюк М.М. Внесок Г. Хоткевича та В. Комаренка у розвиток музичної культури та музичної освіти Харкова у 20-30-ті рр. ХХ ст.	52
Деніжна С.О. Формування культурної ідентичності особистості у контексті полікультурної освіти	55
Дицьо С.В. З історії особистісно-орієнтованого музичного навчання і виховання.....	59
Калашиник М.П. К процессу формирования профессионального тезауруса будущего преподавателя музыки: современные аспекты изучения музыкальных жанров.....	63
Кочкурова О.В. Тренінг як засіб формування професійної ідентичності майбутніх вчителів музики	68
Малахова М.О. Розвиток слухових навичок у майбутніх викладачів музичного мистецтва в класі інструментального ансамблю	72
Мальцева О.Г. Поняття "компетенція" у контексті аксіологічного підходу в освіті	76
Мартинюк А.К. Становлення професійної культури музиканта-педагога в науковій концепції професора А.І.Горемичкіна.....	79
Матвеева О.В. Формування виконавської надійності вокалістів у процесі роботи над музичними творами	83
Небуну Ю.В. Моделювання процесу підготовки концертмейстера до ансамблевої діяльності з солістом-вокалістом.....	88
Орлов В.Ф. Психологічні чинники педагогічної дії в системі «вчитель – мистецтво – учень».....	94
Пашенко І. М. Сучасна практика формування національного світогляду у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх учителів музики.....	99
Попович Н.М. Професійно-особистісний досвід вчителя музики як основа його фахової компетентності	103
Привалова С.П. Вивчаємо мову художнього твору	106
Реброва О.Є. Педагогічні фактори та принципи формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів мистецьких дисциплін	110
Савченко Р.А. Педагогічна взаємодія як основа музично-педагогічної компетентності вихователів та музичних керівників ДНЗ.....	114
Сегеда Н.А. Культура музично-педагогічної творчості як емерджент трансфесіоналізації викладача музичного мистецтва	118
Семерніна І.М. Формування здатності до професійної саморегуляції як необхідний компонент фахової підготовки майбутніх вчителів музики: аналіз результатів експериментальної роботи.....	124
Сова М.О. Музичні комп'ютерні технології як інструментарій сучасного освітнього процесу.....	128
Соколова А.В. Програмне забезпечення хорової культури школярів у 30-ті рр. ХХ ст.....	132
Танько Т.П. Дидактичні умови розвитку творчих якостей у майбутніх учителів музики	136
Тарарак Н.Г. Питання вокально-хорової підготовки майбутніх вчителів музики у вищих навчальних закладах України.....	140
Уварова А.М. Навчання майбутнього вчителя майстерності розповідного слова	144
Уліщенко В.В. Інтерсуб'єктність у контексті особистісно орієнтованого навчання української літератури	147

Висновки. Ретроспектива процесу становлення та розвитку музично-естетичного виховання у дошкільних навчальних закладах дозволила позитивно оцінити педагогічне співробітництво вихователя та музичного керівника в період з 1948-1990 рр. Сучасний стан цієї проблеми залишає чекати на краще. Неналежний рівень музично-педагогічної компетентності вихователя та музичного керівника, який виражається у відсутності їхньої педагогічної взаємодії не дозволяє якісно здійснювати процес музичного виховання дошкільників, реалізувати сучасні вимоги до музично-естетичного виховання дошкільників.

Література

1. Ковалева Г.Н., Литвин Л.П. "Не навреди!" или придет ли предметная система в детский сад? [Текст] / Г.Н. Ковалева, Л.П. Литвин // Дошкольное воспитание. – 1996. – №1. – С. 3-10.
2. Михайленко Н.Я. Ориентиры и требования к обновлению содержания дошкольного образования [Текст] : Методические рекомендации / Н.Я. Михайленко, Н. А. Короткова. – М. : Научно-методическое объединение "Творческая педагогика", 1991. – 20 с..
3. Русаякина Т.О. О совместной работе воспитателя и музыкального руководителя [Текст]. Дошкольное воспитание / Т.О. Русаякина. – 1980. – №1. – С. 89-117.
4. Стеркина Р.Б. Проблемы межпрофессионального общения в современном детском саду [Текст]. Дошкольное воспитание / Р.Б. Стеркина. – 2002. – №8. – С. 76-88.
5. Тимофеева Л. К вопросу о предметном обучении [Текст]. Дошкольное воспитание. / Л. Тимофеева, Л. Чанчикова. – 1997. – №3. – С. 77-78.
6. Ухабина Е.П. Воспитатели и дополнительные специалисты: возможности интеграции [Текст]. Вестник Университета Российской академии образования. / Е.П. Ухабина. – 1998. – №2. – С. 21-26.
7. Шацкая В.Н. Становление теории и практики музыкально-эстетического воспитания в нашей стране [Текст]. Музыкально-эстетическое воспитание детей и юношества. / В.Н. Шацкая. – 1975 – 36 с.

Анотація

У статті розглядається проблема музично-педагогічної компетентності вихователів та музичних керівників ДНЗ з позиції їхньої педагогічної взаємодії у ретроспективі та сьогодні.

Аннотация

В статье рассматривается проблема музыкально-педагогической компетентности воспитателя и музыкального руководителя ДОУ с позиции их педагогического взаимодействия в ретроспективе и современном состоянии.

Summary

The article focuses on provided educational interaction of kindergarten teacher and musical tutor like component part of musical pedagogical competence: in retrospective review and in modern.

Ключові слова: музично-педагогічна компетентність, педагогічна взаємодія вихователя та музичного керівника.

Ключевые слова: музыкально-педагогическая компетентность, педагогическое взаимодействие воспитателя и музыкального руководителя.

Key words: musical pedagogical competence, educational interaction of kindergarten teacher and musical tutor.

Подано до редакції 10.10.2011.

УДК 378.124:78:130.123.3

©2012

Сегеда Н.А.

КУЛЬТУРА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ЯК ЕМЕРДЖЕНТ ТРАНСФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми у загальному вигляді... Для перетворення метально-поведінкових взірців професіоналізації педагога на людино-і культуроутворювальну трансфесіоналізацію мають бути сформовані оптимально дієві властивості індивідуально-професійного ресурсу викладача музичного мистецтва, які визначатиме успішність вирішення актуальної суперечності професійної педагогічної освіти між лінійною традицією опанування професії протягом життя і її складноорганізованою й творчо-еволюційною специфікою у науково-педагогічній галузі. Зазначена суперечність окреслює проблему вивчення емерджентів – особистісно-діяльнісних новоутворень несумативної природи, які виникають у результаті реінтеграції творчого потенціалу викладача і педагогічної реальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У науковій рефлексії творчої природи сутнісних сил педагога-музиканта сконцентрований вагомий доробок вивчення їх феноменів (Є. Барбіна, О. Єременко, А. Козир, О. Олексюк, О. Рудницька, Г. Падалка, Н. Тверезовська, В. Орлова, О. Отич, Т. Смирнова, Г. Шевченко, О. Щолокова та ін.). Але існуючі концепції здебільшого спрямовані на розкриття творчих властивостей майбутніх вчителів мистецтва і є різноспрямованими виявами культури науково-методичної творчості викладачів-музикантів, тоді як її формувальні засади поки що залишаються не визначеними, що підкреслює актуальність цього питання для теорії і методики професійної музично-педагогічної освіти.

Формулювання цілей статті... Мета статті – висвітлення визначальних складових елементів культури музично-педагогічної творчості викладача, які встановлені у результаті експериментального дослідження професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження... Трансфесіоналізація викладача музичного мистецтва – процес взаємооновлення професійно-педагогічної якості соціально-культурних функцій професії викладача музичного мистецтва і її суб'єктів, який продукує їх культурні взаємоперетворення у поліпрофесійному просторі. Вона зумовлює втілення ініційованої викладачем стратегії професійного зростання, яка відбиває модальність дистанціювання суб'єкта професійної діяльності від наявних обставин і досвіду, що дозволяє викладачу музичного мистецтва ставити метатворчі задачі, виходячи з логіки соціально детермінованого й водночас внутрішньо вмотивованого культурного саморозвитку і самоорганізації та оновлювати індивідуальні і культурні смисли професії, утворюючи її нові норми, реалізуючи й одночасно формуючи культуру музично-педагогічної творчості. У такому суб'єктно-діяльнісному контексті культура виступає модусом й водночас критерієм музично-педагогічної творчості викладача музичного мистецтва. Культура музично-педагогічної творчості утворюється як інтеграція антропологічних, аксіологічних, праксіологічних ознак індивідуально-професійного ресурсу з особистісними смислами трансфесіоналізації і набуває ознак креативно-акмеологічних способів-стратегій гармонізації особистісних і соціокультурних цілей професійного зростання. Такі смислові орієнтири у визначенні змісту культури музично-педагогічної творчості відбивають специфіку "перехідної" сутності педагогічного процесу як реальності, у якій відбувається професійний розвиток викладача музичного мистецтва, що вказує на дієву адресованість творчого потенціалу у стратегії професійного зростання. Творчий потенціал виступає джерелом відновлення формувально-процесуальних взаємозв'язків "досвідного" змісту культури і динамічної сутності творчості викладача музичного мистецтва. У стратегії професійного зростання відбувається надзвичайна концентрація ціліснооновлювальних ознак індивідуальності викладача-трансфесіонала, що виявляють певний рівень культури музично-педагогічної творчості, структура якої на розглядуваному науково-педагогічному рівні професійної музично-педагогічної діяльності має специфічний зміст, що реінтегрує такі модуси індивідуально-професійного ресурсу: ключові кваліфікації, професійне самовизначення, професійну майстерність, менталітет професійної спільноти, міжкультурну комунікативність.

Розглядаючи існуюче рефлексивне поле наукових поглядів на означені категорії, конкретизуємо і свій погляд на їх зміст у складі культури музично-педагогічної творчості викладача музичного мистецтва. Так, на думку С. Клепка, кваліфікація означає офіційне визнання цінності засвоєних компетенцій для ринку праці і подальшої освіти [3]. За В. Гневашевою, це динамічна здатність людини включатись у процес виробництва і виконувати передбачені технологією трудові операції. Кваліфікація з одного боку характеризує потенційні можливості працівника, з іншого – рівень його розвитку [1, с. 93]. Сьогодні визначено зміст ключових кваліфікацій, до яких належать особистісні і міжособистісні якості, здібності, уміння і навички, що зумовлюють продуктивність діяльності фахівця у різноманітних ситуаціях професійного життя [2, с. 47-51]. У культурі музично-педагогічної творчості ключові кваліфікації викладача-трансфесіонала ми умовно диференціювали на вузькопрофесійні, поліпрофесійні, екстрафункціональні. Усі вони утворюють системну цілісність про-трансфесіоналізації, що забезпечує якісне продуктивне "майбутнє" процесу збереження-зміни-перетворення професійних норм, тобто професійних функцій викладача музичного мистецтва, опанування яких наповнює процес його професійного зростання динамікою постановки нових цілей у забезпеченні трансграничної освіти і міжгалузевих зв'язків музичного мистецтва для реалізації його людинотворчої місії. При їх виокремленні береться до уваги, що кваліфікація не є сталою ознакою, адже це функціональна відповідність посадовим вимогам, а отже вимагає вдосконалення у вигляді підвищення або опанування нових кваліфікацій тощо.

Вузькопрофесійні кваліфікації вважаються кваліфікаціями вузького радіусу дії і характеризують окрему професію або фах, безпосередньо пов'язані зі специфічними професійними функціями, які обслуговують операціональний вектор праксіологічного конструкту ІПР, але дуже швидко втрачають актуальність. Зокрема, в контексті нашого дослідження до них відносимо кваліфікації в певному фасі музичного мистецтва, а саме – музично-виконавська, музично-теоретична, музично-методична.

Поліпрофесійні кваліфікації уособлюють якості, спрямовані на успішну діяльність фахівця у відкритому професійному середовищі, забезпечують надійність професійної діяльності як у межах споріднених фахів так і споріднених професій, як от співак і актор, музикознавець і філософ, дослідник і викладач, диригент і режисер тощо. Екстрафункціональні професійні кваліфікації концентрують якості не пов'язані з конкретними професійними функціями, проте вони спрямовують професійну діяльність, забезпечують фахівця особистісними і діяльнісними орієнтирами в ринковій системі професійного попиту тощо [2, с. 66].

Ми вважаємо, що ключові кваліфікації викладача-трансфесіонала – психологічні утворення, що мають внутрішню динаміку, чуттєві до особливостей змін професійної діяльності і регулюються з боку суб'єкта та виконують функцію засобів реінтеграції, якими він користується у процесі професійного зростання.

Культура музично-педагогічної творчості обов'язково зумовлена феноменам, які слугують знаряддям виявлення самості людини та відрізняються своєю змістовою спрямованістю на смисли професійної діяльності. Серед таких ми виокремлюємо професійне самовизначення як індивідуально-творчий феномен, що має вчинкову природу і пов'язаний із здійсненням вибору, регуляцією цілісності самореалізації у професії та який організовує систему ціннісних орієнтацій людини, визначає її професійне зростання.

Феноменологія професійного самовизначення вирізняється з одного боку акумульованими у змісті діяльності соціальних інститутів соціокультурними орієнтаціями конкретного періоду історичного розвитку суспільства, з іншого – ціннісно-смысловими орієнтаціями особистості, які виникають у процесі розпредметнення досвіду попередніх поколінь та їх індивідуальною інтерпретацією відповідно до творчого потенціалу викладача. В основі професійно-особистісного самовизначення закладено самовибір, зумовлений нормативними специфікаціями (нормами, ідеалами), що регулюють галузь міжособистісних стосунків певної соціальної спільноти і внутрішні прагнення людини (актуалізацію власних можливостей, розвиток творчого потенціалу, становлення творчої індивідуальності), які спрямовують і обмежують різноманітні процеси реінтеграції особистості у професійній дійсності. Професійне самовизначення зумовлене рівнем розвитку рефлексивної культури ВММ як процесу і результату регуляції динаміки наповнення смислами значущих цінностей професії ВММ, який структурує і організовує смислоутворювальні мотиви-цінності, що впливає на освітню реальність. Процесуальною властивістю вказаного феномену є рефлексивна природа виробництва і пошуку цінностей, особистісних смислів життя і професії, створення на їх основі цілісної ієрархічної динамічної смислової системи.

При заглибленні в синергетику як "позитивну евристику" індивідуум набуває самість в новому відкритті себе, повернутого до самого себе, як до особистості [9]. Звертаючись до "синергетичного прочитання" професійного самовизначення у змісті культури музично-педагогічної творчості, треба взяти до уваги, що здійснюючи вибір подальшого шляху професійного зростання в нестабільній ситуації, суб'єкт орієнтується на один із власних, визначених властивостями середовища, шляхів еволюції і в той же час – на власні ціннісні уподобання і обирає найбільш сприятливий для себе курс, який є одним з реалізованих у певному середовищі. Професійне самовизначення викладача музичного мистецтва є складноорганізованою психічною діяльністю, що має свою мотивацію і регульовану суб'єктом операціональну структуру з внутрішньою динамікою та чутливістю до особливостей об'єкта. Вибір способу професійного розвитку зумовлений мотиваційними метаморфозами, які виявляють взаємозв'язок цінності професійного зростання і мотивів, які спонукають людину брати на себе відповідальність за власну життєдіяльність, набуття життєвого успіху і професійного покликання як самоосягнення професійного Я, тобто напруженого формування наміру на самозміну та його об'єктивацію в педагогічній реальності. Супровідними властивостями цього процесу є пасіонарність, ампліфікація або симпліфікація.

Таким чином, професійне самовизначення викладача музичного мистецтва є творчо-еволюційним засобом формування особистісного освітнього запиту в системі безперервної педагогічної освіти, проектування освітнього маршруту після досягнення певного шаблону професійного становлення і його формального визнання, з врахуванням потрібного часу і форм самоконтролю та необхідної гуманітарної експертизи стратегій професійного зростання і його ефектів.

Культура музично-педагогічної творчості безумовно пов'язана із досягненням професійної майстерності, вона є і її результатом і її знаряддям. "Майстерність завжди розкривається в діяльності, причому в діяльності ефективній. Саме таке розуміння майстерності прийняте в педагогіці, ... зовні майстерність виявляється в успішному виконанні різноманітних педагогічних завдань, високому рівні організованого навчально-виховного процесу, але сутність її в тих рисах особистості вчителя, які породжують цю діяльність, забезпечують її успішність. Ці риси слід шукати не лише в уміннях, – наголошує фундатор теорії педагогічної майстерності І. Зязюн, – а й у тому сплаві властивостей особистості, її позиції, які й дають педагогові змогу діяти продуктивно і творчо" [5, с. 30]. За поглядами філософа педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, який забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. Такий зміст педагогічної майстерності підтверджує її належність творчій сутності викладача-трансфесіонала.

А. Козир вважає, що професійна майстерність вчителя музики як керівника хорового колективу – це інтегроване особистісне утворення, що передбачає здатність до досконалого виконання мистецько-педагогічної діяльності, це специфічно-цілісна система, котра полягає в єдності компетентності, спрямованості та творчої готовності до продуктивно-акмеологічного самостановлення, що забезпечить безперервний фаховий розвиток особистості, зорієнтований на оптимальне досягнення соціально-значущого результату [4, с. 289].

Професійна майстерність за своєю сутністю вказує на духовний рівень здійснення свого покликання як призначення, як діяльності такої, що демонструє вихід за межі власної професійної праці і крок в осягнення суміжних галузей. Наприклад, перехід від художньо-виконавської до викладацької діяльності або навпаки. Так, професійна майстерність музиканта-виконавця на своєму акме рівні має найвищий педагогічний рівень, адже вона націлена на збереження і подальший розвиток цієї професії через педагогічне передавання її суспільно-

культурної цінності, трансформацію культурно-семантичної інформації. Але його досягнення визначається досконалим володінням педагогічною знаковою системою, що суттєво відрізняється від музичної. Таку властивість, тобто формування майстерного володіння іншою знаковою системою, мають і трансформації в науково-педагогічну або мистецтвознавчу діяльність фахівців музично-педагогічної та мистецької галузей. Професійна майстерність викладача-трансфесіонала, як елемент культури музично-педагогічної творчості, передбачає нормовану заданість на втіленому досконалому ідеальному (аксіологічному) рівні, який транслюється в інші сфери і знаходить там своє нове призначення.

Загальними висновками досліджень професійної педагогічної майстерності є виокремлення високого рівня знання предмета викладання, але у культурі музично-педагогічної творчості оволодіння предметом набуває нового призначення. Лише досконале системне знання сутності музичного мистецтва і володіння діяльністю з її реалізації вказує на справжню професійну майстерність фахівця. Окремо підкреслимо цілісність музично-педагогічного рівня реалізації предмету викладання як системного елементу майбутньої професії, що вимагає уваги викладача не лише до високоякісних процесуальних характеристик його професійної діяльності, але й до питання, чи є процес учіння особистісно цінним для студента та його майбутнього і які гуманітарні ознаки цього процесу.

Подальший розгляд культури музично-педагогічної творчості спричинює пошук того феномену, який би забезпечив "інформаційний обмін" на буттєвому рівні, тобто який зосереджений на комунікативну функцію і відповідає за процеси кооперації не лише у педагогічній реальності, але й за її межами у соціокультурному середовищі. Віднайдення відповідного феномену вимагає висвітлення сутності спільної діяльності. Найвищим рівнем міжособистісних стосунків людей як соціального об'єднання є колектив. Міжособистісні стосунки і зв'язки в колективі мають певну структуру, яка відрізняється від безпосередніх, емоційних реакцій і контактів в інших групах тим, що усі члени колективу реалізують безконфліктне спілкування, погоджують свої дії з діями інших учасників спільної діяльності тощо, реалізуючи особистісну і духовну форми. Це дозволяє викладачу бути справжнім професіоналом і запобігти багатьом деформаціям особистості, властивим тим фахівцям, котрі не виходять за стереотипні форми спілкування, характерні для професійного менталітету.

У педагогічній реальності професіоналізації майбутнього вчителя музичного мистецтва професійна підготовка стає предметом спільної діяльності викладачів вищого навчального закладу, що організовує їх активність і стає збуджувальною силою не в значенні екстеріоризації їх власних актуальних потреб (наприклад, самоствердження у музичній виконавській діяльності), а внаслідок внутрішньої ментальної активності професійної спільноти (наприклад, формування спеціальних або предметних компетентцій студента). Це зумовлює зміну психологічної будови індивідуального професійного розвитку у напрямку до перетворення цих цілей на внутрішні смисли і мотиви, проте за умови внутрішнього узгодження "чеснот" запропонованої колективним суб'єктом педагогічної реальності цілі з гідною метою культурного зростання. Серед таких колективних суб'єктів "найближчою" до викладача вищої школи базовою організаційною науково-педагогічної одиницею є кафедра. Питання колективних взаємин у такій малій групі є важливим у контексті визначення змісту культури музично-педагогічної творчості, адже рання спеціалізація (навчання в спеціалізованих навчальних закладах, в яких типова одноосібна навчальна діяльність з гри на музичному інструменті є її обов'язковим елементом, а специфікою – індивідуалізована виконавська діяльність) з раннього дитинства аж до початку професійної діяльності формує "індивідуалізовану" поведінку, менталітет виконавця (образно – інтерпретатора тексту іншого авторства). Зазначені властивості музиканта важко вписуються в колективні цілі професійно-педагогічної і науково-педагогічної діяльності кафедри, факультету, що з одного боку забезпечує йому індивідуальну траєкторію професійного розвитку, але з іншого – ставить під загрозу цілісність особистості викладача музичного мистецтва і створення трансфесійних засобів професійного зростання.

Не заперечуючи важливість для людини набуття своєї індивідуальності, зазначимо, що створення у професійному середовищі умов для розкриття власних можливостей вимагає не лише розуміння себе, але й знання творчо-еволюційного потенціалу педагогічної дійсності, взаємодії з її суб'єктами, яка може визначити "інші орбіти" професійного розвитку викладача музичного мистецтва. Феномен спільної діяльності посідає місце в культурі музично-педагогічної творчості як характеристика менталітету спільної діяльності, що уособлює здатність викладача музичного мистецтва до ціліснооновлювальної взаємодії з іншими, зберігаючи при цьому активність та ініціативу в умовах загальної дисципліни, що реалізуються у професійному середовищі завдяки наявності особистісних смислів соціальних досягнень у процесі перетворення освітньої реальності на нову якість професійного життя індивіда і суспільства.

"Освіта, як і релігія або журналістика, – практичний вид комунікації", – наголошує Д. Чернілевський [8, с. 271]. Комунікативність – професійно-особистісна якість педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, здатністю легко вступати в контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника, відчувати задоволеність від спілкування та характеризується комунікабельністю, відчуттям соціальної спорідненості, альтруїзмом,

автентичністю (природність у стосунках), щирістю і (відкритість і готовність відкрити іншим свій внутрішній світ) [5, с. 130-132].

Мистецька освіта – це специфічний духовно-практичний вид художньої комунікації, який зумовлює такий елемент культури музично-педагогічної творчості як міжкультурна комунікативність. У її виборі ми виходили, по-перше, з необхідності актуалізації культуровідповідного і гуманітарного змісту музичного мистецтва у професійно-педагогічній освіті музиканта, адже музична культура не оминає усіх цивілізаційних процесів. Так бурхливий розвиток з кінця 80-х років минулого століття “цифрової революції” у музиці спричинив значне збільшення можливостей її поширення на електронних носіях, зростання різноманітної техніки і технологій якісного відтворення музики і кожен, хто має базові знання з музики, може створювати власну музику. По-друге, з того, що освіта, орієнтована на цілісну людину, подається у формі діалогу як певного комунікативного середовища, що містить у собі зростання, становлення, самоствердження особистості в умовах полікультурного простору. По-третє, причиною необхідності у виокремленні названого особистісного новоутворення є процеси глобалізації, які в сучасній музичній культурі викликають величезні і швидкі зміни, зокрема, спостерігається нечуване змішування жанрів і стилів у музиці, поява нових форм музичних творів, нових засобів музичної виразності і мовних засобів музики, способів її використання в життєдіяльності людини і суспільства. Суттєво змінився вид і тип музичної публіки, форм і ситуацій взаємодії з музичним мистецтвом (від використання функціональної музики до рингтонів телефонів з класичними мелодіями тощо). У музичній творчості глобалізація виявила себе у зміні технології створення музики. Музикант за допомогою досконалого володіння інформаційними технологіями і програмним забезпеченням може створити музичний твір і його аранжування для симфонічного оркестру, записати отриманий продукт на електронні носії і запропонувати його для використання, тобто продемонструвати “повний цикл виробництва”. З іншого боку, сьогодні створення музики може відбуватись у студії колективом, в якому не лише композитор і музиканти, але й програмісти, звукооператори, психоаналітики, дизайнери та представники різноманітних й не лише креативних професій. Тому саме міжкультурна комунікативність у культурі музично-педагогічної творчості викладача-трансфесіонала є і засобом і результатом встановлення міжособистісних взаємин, взаєморозуміння, діалогу й не лише серед представників певної соціально-професійної культури. Вона формалізує здатність особистості знаходити оптимальні шляхи участі в інформаційному взаємообміні, прийнятті кооперативних рішень, визначенні спільних позицій тощо. Міжкультурна комунікативність безумовно передбачає багаторівневий діалог культур, який враховує їх сучасну різноманітність – від етнокультур до інформаційної культури. Міжкультурна комунікативність передбачає здатність до акумуляції, тобто засвоєння іншої шляхом встановлення взаємин обміну інформацією, що зумовлює дискурсивність, толерантність, взаємоповагу, взаєморозуміння, діалог культур.

Семантичне значення поняття “трансфесіоналізація” відбиває еволюційну природу культури музично-педагогічної творчості. Творчість у психолого-педагогічних дослідженнях залишає за собою статус актуальної і науково популярної проблеми розвитку особистості, водночас сутність цього феномену залишається без єдиного розуміння та остаточно не визначеною. Тому обмежимося констатацією нашої позиції, що ґрунтується на наступних концептах. Зокрема, на думці В. Ямницького, за яким, творчість – це вид надситуативної продуктивної активності; цілісна, інтегральна характеристика життєтворчої активності, процесу саморозвитку, результатом чого є створення нового за рахунок перетворення попереднього досвіду суб'єкта [10]. Кінцевою метою процесів розвитку життєтворчої активності науковець вважає трансформацію; на поглядах В. Рибалки, котрий у своєму дослідженні психології розвитку творчої особистості пропонує розглядати психологічні особливості творчої особистості не як наслідки спонтанного процесу розгортання спадкових програм розвитку, а як результат формування психіки людини в певних культурних, соціальних, історичних умовах, як її здатність створювати з наявного матеріалу дійсності на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу нову реальність, що задовольняє різноманітні суспільні та особисті потреби [6]; на концептуальних положеннях, розроблених С. Сисоєвою, яка вважає педагогічну творчість модусом особистісної і професійної реалізації та самореалізації педагога у професійно-педагогічній діяльності [7, с. 113].

Такі ідеї привертають увагу до аксіологічно-вітального трактування феномену творчості у змісті культури музично-педагогічної творчості викладача музичного мистецтва. Наведені аргументи підкріплюють нашу позицію щодо необхідності виокремлення педагогічної творчості як феномена, що відповідає за зміни індивідуально-професійного ресурсу викладача-трансфесіонала. Функціональність культури музично-педагогічної творчості полягає у тому, що вона є засобом виявлення професійно-педагогічної якості професійного зростання особистості викладача музичного мистецтва й оновлення, розгортання тієї предметної галузі, що є його професією, реалізованою в певному фасі.

Висновки... Таким чином, розглянуті складові музично-педагогічної творчості викладача музичного мистецтва описують її як засіб і результат продуктивно-якісного опанування наукового і мистецького знання з метою його практичної реалізації у непередбачуваних ситуаціях. У результаті їх реінтеграції утворюється новий феномен трансфесіоналізації – культура музично-педагогічної творчості, що виявляється у стратегії

професійного зростання як суб'єктивно раціональна та індивідуальна комбінація способів дій, обрана лінія професійної поведінки, комплекс прийомів і заходів, тобто індивідуально-професійних ознак, які стають чинником й водночас механізмом професійно-педагогічної реалізації педагогічного способу професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Культура музично-педагогічної творчості утворюється і вдосконалюється у співавторстві колективу творчо розвинутих особистостей колег у колективній продуктивно-перетворювальній діяльності, що дозволяє говорити про неї як про "інструмент" апробування індивідуально-професійного арсеналу професійного зростання, який надає означеним процесам продуктивності. Вивчення культури музично-педагогічної творчості не обмежується узагальненням наявного музично-педагогічного матеріалу, а проектує нові педагогічні смисли, форми, прийоми і технології особистісного розвитку людини у галузі науково-педагогічної діяльності й вимагає розробки методичної системи педагогічного супроводу безперервного оновлення професійно-педагогічної якості ключових кваліфікацій, професійного самовизначення, професійної майстерності, менталітету спільної діяльності, міжкультурної комунікативності у педагогічній реальності – функціональних складових розглянутого емерджента трансфесіоналізації викладача музичного мистецтва.

Література

1. Гневашева В.А. Человеческий капитал как гуманитарная константа / В. А. Гневашева // Гуманитарные константы : материалы конференции Института гуманитарных исследований (МосГУ 16 февраля 2008 года) : сб. науч. трудов / отв. ред. Вал. А. Луков. – М. : Изд-во Моск. гуманит. ун-та, 2008. – С. 85-99.
2. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: [учеб. пособие]. / Э. Ф. Зеер, А. С. Павлова, Э. Э. Сыманюк. – Москва : Московский психолого-социальный институт, 2005. – 216 с.
3. Клепко С.Ф. Компетенція стандарту: компетентність культури. Про концептуальні підходи до освітніх стандартів / С. Ф. Клепко. // Управління освітою. – 2003. – № 15-16. – С.10-24.
4. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] / Алла Володимирівна Козир. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008 – 380 с.
5. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] / За ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
6. Рибалко В. В. Психологія розвитку творчої особистості: [навч. посібник] / В.В. Рибалко. – К. : ІЗМН, 1996. – 236с.
7. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості: [підручник] / Світлана Сисоева – К. : Міленіум, 2006. – 344 с.
8. Чернилевский Д. В. Дидактические технологии в высшей школе: [учеб. пособие для вузов] / Дмитрий Владимирович Чернилевский. – М. : Юнити-Дана, 2002. – 437с.
9. Шевченко Г.И. Осуществление акмеологического подхода в профессиональном развитии личности преподавателя на основе инфокоммуникационных технологий / Г.И.Шевченко. – Режим доступа: se.stavsu.ru/.../Осуществление%20акмеологического%20подхода.doc.
10. Ямницький В.М. Розвиток життєтворчої активності особистості: теорія та експеримент: [монографія] / Вадим Маркович Ямницький. – Одеса : ПНЦ АПН України – СВД Черкасов М.П., 2006 – 362 с.

Анотація

У статті розглянуто зміст культури музично-педагогічної творчості як творчо-еволюційної характеристики індивідуально-професійного ресурсу, яка утворюється у процесі трансфесіоналізації викладача музичного мистецтва й водночас визначає рівень його професійно-педагогічної якості.

Аннотация

В статье рассмотрено содержание культуры музыкально-педагогического творчества как феномена индивидуально-профессионального ресурса, который образуется в процессе трансфесииализации преподавателя музыкального искусства и определяет уровень его профессионально-педагогического качества.

Summary

The article examines the content of music-pedagogical creativity as personal-professional resource phenomenon of transfessionalisation of music-art teacher and defines the professional-pedagogical quality level.

Ключові слова: ключові кваліфікації, професійне самовизначення, професійна майстерність, педагогічна творчість, менталітет професійної спільноти, міжкультурна комунікативність, полікваліфікаційні характеристики.

Ключевые слова: ключевые квалификации, профессиональное самоопределение, профессиональное мастерство, педагогическое творчество, менталитет профессионального сообщества, межкультурная коммуникативность, поликвалификационные характеристики.

Key words: key qualifications, professional self-determination, professional skill, pedagogical art, mentality of professional community, interculture interaction, poliqualficational characteristics.

Подано до редакції 25.09.2011.